

PUSZCZAĆ (643) *vb impf*

a jasne.

inf puszczać (168). ◇ *praes 1 sg* puszczam (60). ◇ *2 sg* puszczasz (9). ◇ *3 sg* puszcza (80). ◇ *1 pl* puszczamy (12). ◇ *2 pl* puszczacie (3). ◇ *3 pl* puszczają (71). ◇ *praet 2 sg m* puszczałeś (1). ◇ *3 sg m* puszczał (21). *f* puszczała (2). *n* puszczało (2). ◇ *1 pl m pers* puszczaaliśmy (1). ◇ *3 pl m pers* puszczaali (18). *subst* puszczały (1). ◇ *fut 2 sg m* puszczać będziesz (1). ◇ *3 sg m* będzie puszczać (1), puszczać będzie (1) *FalZioł* (1:1). *n* będzie puszczało (1). ◇ *1 pl m pers* będziemy puszczać (1). ◇ *imp 2 sg* puszczaj (100). ◇ *1 pl* puszczajmy (1). ◇ *2 pl* puszczajcie (4). ◇ *con 1 sg m* bych puszczał (3) *BierEz*, *MurzNT*, *CzechEp*, bym puszczał (1) *CzechRozm*. ◇ *2 sg m* byś puszczał (3). ◇ *3 sg m* puszczałby, by puszczał (12). *f* puszczałaby, by puszczała (4). *n* by puszczało (2). ◇ *2 pl m pers* byście puszczaali (5). ◇ *3 pl m pers* by puszczaali (9). ◇ *impers praet* puszczano (7); -ano (6) *BielKron* (3), *Mącz*, *ModrzBaz*, *LatHar*, -ano (1) *StryjWjaz*. ◇ *con* by puszczano (3). ◇ *part praes act* puszczając (35).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (trzy z niżej notowanych przykładów) – *XVII i XIX w.*

I. Transit. (630) :

1. *Sprawiać, że ktoś a. coś może się przemieszczać; mittere Miech, Mącz, JanStat, Cn; admittere Modrz, Calep, Cn; dimittere PolAnt, Cn; remittere Vulg; emittere Cn* (349) :

A. O ruchu ludzi i zwierząt (wyjątkowo przedmiotów, cf a.β.αα.) (118) :

a. Pozwalać komuś (rzadziej zwierzęciu) iść gdzie chce [w tym: kogo, co (żywotne), wyjątkowo co (94)] (105) :

α. Pozwalać odejść, wypuszczać (45) : thich wlitkich [uprowadzonych poddanych polskich] rofkazalifmi ym vkogokolwiek ony będą abi ych pvfczaly *LibLeg* 10/61, 10/61; gdy miał [św. Anzelm] v portu w okręt wsiadac/ krol przyflal/ y pufzczac go nie kazal *SkarŻyw* 335.

puszczać od kogo (1): nie flufzno flugi od paná przez podárzenia y pociefzenia pufzczac. *BielKron* 147v.

puszczać na co [= w jakim celu] dokąd (1): STároftowie náfzy [...] ná roboty do ziemie Wołofkiéy pufzczac nie máią ludzi *SarnStat* 523.

puszczać skąd (1): [Cecylia mówi do odjeżdżającego Tęczyńskiego:] Nie rádá cię ztąd pufczam/ á zwłalczá bez siebie *KochPam* 82.

Ze zdaniem miejscowym określającym cel drogi (1): a ktorzi [sprzedani w niewolę] zakon swoy trzymali [tj. nie odstąpili od chrześcijaństwa] thedibisczie [...] pvfczaly kedy [= kędy] ony sobye ycz będą chczyely *LibLeg* 10/59v.

Zwrot: »puszczać dobrowolnie, wolno, na wolą« [szyk zmienny] (3:2:1): A ktorzi kv Zakonv náfchemv nieprzisthapyly Zebifczie pvfczali dobrowolnie *LibLeg* 10/57v; ktorzi bi kv naschemv Zakonv przistapyly tefmi od panow ych odeymvyacz rofkazaly pvfczacz na wolą *LibLeg* 10/67v, 10/57v, 59v [2 r.], 67v.

Przen (1) :

Zwrot: »puszczać w pokoju« = *pozwalać umrzeć* (1): Teraz Pánie pufzczalz flugę twego w pokoju [dimittis ... in pace] *WujNT Luc* 2/29.

αα. *Uwalniać a. nie brać do więzienia lub niewoli; absolvere PolAnt (31)* : Przyślzá táka nędzá ná Knechty/ iż ie co zywo biło [...] / niektore poimano/ drugie puścżano prze Bog [tj. darmo] widząc ich nędzę *BielKron* 418, 402v; A iefli tákowi będą nieosiádli/ będąc miał y niech ma moc íam Woiewodá oné imác/ [...] nie puścżaiąc ich *SarnStat* 385 [idem] 926. [Cf też **ααα.** *BierEz* Mv].

puszczać komu [= na czyje żądanie] (3): Oto wám puścżám Barrabáíffa *OpecŻyw* 124v; *MurzNT Luc* 23/17, *Ioann* 18/39.

puszczać dokąd (1): proroki imaycye/ Báálkie á żadnego/ niegdziey nie puścżaycye. *HistHel* C2.

W przeciwstawieniach: »puszczać ... skazować (a. przekazować) (2), wiesić, zabijać« (4): Wieżny podczáfżego puścżá a piekarza każe wieńić *RejJóz* K; Skázowałeś krew niewinná/ puścżależ kto winien. *KochZuz* A4v; Iefli on rokáže áby zábito/ zábiíaią/ iefli puścżić/ puścżaią. *BibRadz* 3.*Esdr* 4/7; *Mqcz* 31c.

Zwroty: »niewolnika (z niewoli) puszczać« (2): pileus servis cum manu mittebantur dabatur, Czapká byłą dawána niewolnikóm gdy ye z niewoli puścżano. *Mqcz* 299c, 86a.

»z okow puszczać« (1): Expedio – Wiwadżam, zokow puścżam. *Calep* 392a.

»puszczać z więzienia« [szyk zmienny] (2): *BibRadz* 2.*Par* 36 arg; iż [Radul wojewoda wołoski] Mátyalfzowi [królowi węgierskiemu] táiemnie dawa ołd áby brátá Władá z więzyenia nie puścżał. *BielKron* 394.

»wolno, dobrowolnie, swieobodnie, na wolą puszczać« = *absolvere Mqcz* [szyk zmienny] (11:1:1:1): a wszakosz kaszdego [Turcy] na wolyą puszcżayá y lyfthy wolne dawayá. *LibLeg* 9/52; *RejZwierz* 19v, 26v; *BibRadz* 2.*Par* 36 arg; Cefarz ty dárował ktorzy go vbili y wládzi/ á ty kazał poścínać co go zá pieniądze wolno puścżáli *BielKron* 169, 332; Manumitto, Puścżam swieobodnie/ Czinię wolnym. *Mqcz* 209a, 31c, 86a, 195d [2 r.], 294b; Hetmáni [...] ná więtfzey łáfcie tákie więźnie záwždy miewáli/ ktory íobie idąc w okowach przy koniu z wesółá myflá ípiewa [...]. A czáfem ie y dobrowolnie iefczże ktemu z vpominki puścżaią. *RejZwierc* 85v; *SkarŻyw* 480.

ααα. *Uwalniać zwierzę (3)* : Nie puścżay wilká íętego/ Ni złodzieiá zwyczáynego. *BierEz* Mv; SOkoł Gołębiá puścżá/ gdy záławia dzyeći [tj. wypuszcza złowionego ptaka, gdy uczy młode polować (aby, poraniony, stał się dla nich łatwą zdobyczą)] *RejZwierz* 78v; *BudBib Deut* 22/7.

β. *Pozwalać wejść, wpuszczać, dopuszczać do towarzystwa (40)* : *BierEz* E2v; *RejKup* d7v; *BielKron* 416v; Kopáli fie też pod mury íthárzy [= starożytni] Ludzie y przechodźli tędy do miást y odbijali brony á fwoie puścżáli. *BielSpr* 62; pódźmy do Híszpaná/ Bá więęę pódźmy/ ále nie bez dzbaná. Puścżay doktorze towárzyfzu miły *KochFr* 33.

puszczać imo kogo (1): Táka ordynácyá przynioflá zwycięfthwo Rzymiánom gdy Elephánty imo fie puścżáli trapiąc ie ze wízech ítron poćifki Wellitowie. *BielSpr* 41.

[puszczać między kogo cf ε. »owce między wilki puszczać«.]

puszczać dokąd (18): interogatus yeslyby Guziczky onego íamego do íklyepu thegoích kyedi puścżall poífílal abo tham odchodzil, powyada yfch nigdy okrom bithnoćzi fwoyey tham ie⁸⁰ nyefílal nyepuścżal any thefz odchodziel *LibMal* 1552/167; *RejJóz* M5v; *RejKup* c4v; bo tám [do miasta Aden] Krześcíjan áni Zydow nie puścżaią. *BielKron* 457v, 90, 112v, 416v; *ModrzBaz* 14; rokzał koścíelnym odzwiernym/ áby Cefarzowey do koścíolá/ gdyby przyślzá/ nie puścżáli.

SkarŻyw 88, 481; *KochFr* 16; *GórnRozm* L3v; *GostGosp* 58, 150; *SarnStat* 365, 372. Cf »w dom puszcząć«.

puszczać którędy (1): [...] vczyniwłzy miedzy nimi mieyfcá przechodu iáko vlice przez ktore ony wielkie Słonie pułzczać mieli bes łzkody fwoiey *BielSpr* 41.

Zwrot: »w dom puszcząć« = *in hospitio colligere* *JanStat* (3): Ezopowi dał v drzwi łtać/ A iedno mędrce w dom pułzczać. *BierEz* E2; *SarnStat* 204; *PowodPr* 38.

»do siebie puszcząć« (1): Bo Krol nowy Ludwik iáko Cudzoziemiec żadnego do liebie Polaká niepułzczał *StryjKron* 452.

Przen (10) : [Nierádaby łzyiá pułftzáłá/ yedno iz ręká łklankę zadáłá. *TerentMatKęł* Sv.]

Zwrot: »w domek puszcząć« (1): DZiatki moié/ łwiátá tego/ Iáko pochlebce chytrego/ W dómki wálzé nie pułzczyćie *KochMRot* A4v.

»puszczać do serca, w serce« (2:1): *SkarŻyw* 283; *SkarKaz* 7a; Niepułzczać iéy [miłości] do fercá pożarem łzerokiém *GosłCast* 27.

a) Do nieba (5) :

puszczać dokąd [= *do nieba*] (4): [*Chrystus*] Do łwych załlug nas przypułcza A złáky łwey wniebo pułcza *RejKup* Sv; *RejWiz* 186; *RejPos* 184, 302.

W przeciwstawieniu: »puszczać ... zamykać« (1): Zámykaćie ludziom Krolełstwo Niebieskie [...] drugich nie pułzczaćie/ y owłzem im zámykaćie *SkarJedn* 372.

b) Podmiotem są drzwi (1) : Pułzcżaycie wrotá káżdego/ Lecż wżdy pátrzcie poćiwego. *RejZwierc* 236v.

αα. Pozwalać wnieść (o przedmiotach) (2) : Oblec nieprzyiáciela/ niepułzcżać żywności *BielSat* M4v [*idem*] *BielSjem* 35v.

γ. Pozwalać przejść a. przejechać, przepuszcząć przez kraj (2) :

puszczać do kogo (1): Oborzylí fie theż [*Węgrzy*] ná Bulgary/ iz pułzcżáli [*przez swój kraj*] do nich nieprzyiáciela ich Kumany álbo Wáláchy nád przymierze. *BielKron* 300v.

puszczać którędy (1): niepvłczay v(ása) łas(ność) tego połła Thur. przez Bracław yachacz na zad ale niechbi yachal ktoredj przyachal *LibLeg* 11/62.

cum inf (1): *LibLeg* 11/62 cf *puszczać którędy*.

δ. Pozwalać przejść do przodu (1) :

Zwrot: »przodkiem puszcząć« (1): Co się tego dotycze iz przodkiem wīm IM P. Marszałek puszcza, temu mnie niedziw *ActReg* 161.

ε. Pozwalać zwierzęciu biec lub płynąć (17) : *RejWiz* 72v; *RejZwierz* 82; Ile łzkody on wilk/ ktorego do trzody wpułzcżaią vczyni: tyle on co go pułzcza ćierpieć y płáćić ie bęđzie. *SkarKaz* 610a.

puszczać po czemu [= *po czym*] (1): poddany naschi Białahrodzkii owcze swoye chcżá tham pothim poliam pvłczacz *LibLeg* 10/61.

puszczać na co [= *w jakim celu*] (1): pułzcżayże ié [*karpie*] w Imióno Boże ná Tárło *Strum* C3v.

puszczać przed kogo (1): Tám iey [*kotki zmienionej w pannę*] Wenus pokułłá [= *sprawdziła*]/ Iełli wrodzenie zmienilá. Przed nią cżęłto myłz pułzcżálá *BierEz* I 3v.

puszczać za czym (żywotne) (1): Iednego [*charta*] gdy przywiedziono pułzczał do kotła do tłuŕtey parzey/ drugiego pułzczał zá záiácem *RejZwierc* 28.

puszczać jak [= w jakim stanie] (1): czyniác drzewcá z onemi proporczyki przywiézował wronam do łzyie [...] á żywo ie pułzczał. *RejZwierc* 274.

puszczać dokąd (4): *LibLeg* 10/61; nachwytałwzy trzy łtá Liłzek przywiézował głownie z ogniem do ich ogonow/ y pułzczał miedzy zboże Palestynow *BielKron* 52; *RejZwierc* 28; Lećie/ nigdy do łádu koniá [...] pułzczać nie ma nikt *GostGosp* 98, 102.

Zwrot: »owce miedzy wilki puszczać« (1): Młode ludzie [...] miedzy złe towarzysłtwo/ iáko owce miedzy wilki pułzczáiá. *SkarŻyw* 136.

»puszczać łwiebodnie« (1): *Defreno*, *Vduzdawam* [!] *Zeymuyę vzdę*/ też *Pułzczam łwiebodnie*. *Mqcz* 136c.

»wroty puszczać [*skąd*]« (1): Páłtewniki áby w takim ogrodzeniu były/ coby w Iešieni y ná Wiołnę żadna rzecz w nim nie byłá/ iedno coby wroty z dworá pułzczano *GostGosp* 102.

Przen (2) :

Zwrot: »puszczać wolno, swowolnie [*na co*]« [*szyk zmienny*] (1:1): *RejZwierc* 105; háruy thá tępá á leniwá łzkápá to ołpáke [...] ciáło łwoie/ [...] á nie pułzczay go łwownie ná thy omyłne trawy iego *RejZwierc* 130.

b. *Kazać iść, posyłać [w tym: kogo, co (żywotne), co (11)] (13)* : *Mitto*, *Slię*/ *połyłam*/ *pułzczam*. *Mqcz* 225a.

puszczać miedzy co (żywotne) (1): iž kto fáłłzywą monetę kował/ pułzczano go miedzy okrutne źwierzętá [*ad bestias condemnabantur*] *ModrzBaz* 35.

Zwrot: »puszczać precz« (1): *Dimitto* – *Pułzczam precz*, *połselam tam iłłam*. *Calep* 325b.

Przen (1) : Bo włtydliwym/ podporał łá/ wyroki wieczne/ Z tych łwá cześć dobrzy máiá. Z tymi [*wstydliwym*]/ łwoie źrzenice/ me oczy pułzczáiá *GrabowSet* G4.

a. *O zwierzętach* (1) :

Zwrot: »naprzod puszczać« (1): *Ano y źwirzętá y ptacy* [...] kiedy leczą áłbo łtády idá/ tedy czo łtárlžego á wiadomłžego záwždy naprzod pułzczáiá. *RejZwierc* 70v.

β. *Rzucać do walki* (8) : *Globus Militaris*, ktory napirwey pułzczáli łtárzy walecznicy/ ták łie záchował/ [...] *BielSpr* 19.

puszczać przeciw komu (1): Bo *Turcy* [...] pułzczáiá *Globum* przeciw nieprzyiácielom/ (*marg*) *Globus uff Prędk*. (–) *BielSpr* 56.

puszczać miedzy kogo (1): [*starożytni*] *Pułzczáli thákie wozy miedzy nieprzyiácielłkie woylká* *BielSpr* 61v.

puszczać na kogo (1): ácz tego drudzy niechwalili/ ná łpracowanego męžá áłbo ránnego/ pułzczáć męžá łwiežego [*w pojedynku*]/ wielki to gwałł *BielKron* 242.

puszczać przed kim (1): *Wołom kłádał ognilte wiązáni ná rogi*/ *Ktore pułzczał przed woylkiem* *RejZwierc* 39v.

Zwrot: »ku szturm, do szturm puszczać« (2:1): *BielSpr* 51v, 63; *Lecz Pan Bog* nie ták vczynił iáko łwieccy krolowie czyniá: do łstur^{mv} co podlełłzy lud pułzczáiá *SkarŻyw* [407].

B. O ruchu przedmiotów i substancji: uprawiać w ruch [w tym: co (43)] (48) :

Przen (1) :

Zwrot: »puszczać żagle« = płynąć (1): pufzczay żagle befpiecznie po wiátru/ ktory cie ciągnie do portu obiecánego twego *RejZwierc* 177.

a. Spuszczać w dół, zniżać, schylać, też zanurzać (6) :

puszczać w co (2): Bolis [...] kulá nieyáka którą w wodę ná íznurze pufzczáya/ bierzác miarę yáko głębo. *Mącz* 26a. *Cf »puszczać sieci«.*

W przeciwstawieniu: »puszczać ... podnaszać (a. wznosić)« (2): Do nog im [*orłom*] miechy przypráwił/ Do każdego dzieię wládził. Ktore mu [*Ezopowi*] mięfo pufzczáło/ Albo wzgorę podnafzáło. *BierEz* Gv; *RejWiz* 101v.

Zwroty: »puszczać sieci [w co]« (1): Pufzczáią síeci wmorze *SkarŻyw* 599.

»z wierzchu puszczać« (2): Demitto, Z wierfzchu pufzczam *Mącz* 226a, 181d.

»puszczać do ziemie« (1): A ták z máley młodości tey nam vzdy trzebá/ Coby gębę wznosiłá práwie tám do niebá. Nie pufzczáła do zyemie nam ponuro głowy *RejWiz* 101v.

b. Umieszczać wewnątrz czegoś, wsadzać, wkładać a. umożliwiać przedostanie się do czegoś (12) :

puszczać w co (1): Człowiek iákiś/ [...] ná potworney grał trąbie/ ták iż co raz/ to iey łobie niemal puł łokciá w gárdło pufzczáł *GórnDworz* P4.

puszczać gdzie (1): Iuż miesiąc swoie rogi pufzcza zá obłoki *PudlFr* 68.

Przen [w co] (1) : Ach nie pufzczay/ w ímrodliwá Szczekę/ duŕze vbogiej/ Przeciwnikowi *GrabowSet* G3.

a. Pozwalać się przedostać [w co] (1) : Impluvium – Okno w dachu, ktorim światło w dom pufzczáł *Calep* 512b.

β. W celach leczniczych lub hodowlanych (8) :

puszczać komu, czemu (żywotne) (3): *FalZioł* I 10a, V 32v; A potym wybrawfzy ié [*karpie*] pufzczay im w Pępek y w Gębę káfek foli *Strum* O3v.

puszczać przez co a. per aliquid (4): przykrywŕzy dźiuráwą pokrywka/ pufzczay w vftá dym przez nię *SienLek* 82v, 71v; dym wthákié vŕzy vpufzczáć trzebá/ ciepłą wodę na kámięń gorący leiąc/ á przez *Embotum*, álbo trąbę z pápiéru vczynióną/ w vŕzy pufzczáiąc *Oczko* 14v, [41]v.

puszczać w co (6): *FalZioł* V 32v; náwarz w wodźie kopru [...] á on gárniec przykrywŕzy pokrywka z dźiurką pufzczay w vcho przez dźiurkę párę *SienLek* 71v, 82v; 93v; *Strum* O3v; *Oczko* 14v.

puszczać czym (1): pufzczay dym trciná w żywot rodzązey. *FalZioł* V 32v.

c. O towarach: posyłać rzeką, splawiać [co] (7) : Ratarius, Zeglarz/ pletownik kto plety [= *ścięte pnie*] pufzcza. *Mącz* 347c.

puszczać po czym (3): pufzczáią po niey [*Dźwinie*] Kupieckie rzeczy. *BielKron* 432; chcąc ich Rzymiánie ráutowáć żywnościá w obłężeniu/ pufzczáli po wodzie mąkę w becźkách *BielSpr* 48, 48.

puszczać skąd (1): áby Zupnik [...] wŕzyftkę sól/ którą z Ruśi rzeká Sanem/ á potym Wiłá pufzcza/ káždy rok do Bydgofczy ípuścił. *SarnStat* 392.

puszczać którędy (2): Któré towáry do Gdanśká pufzczáć máią landem, á które wodá. *SarnStat* 1131, 392.

Zwrot: »puszczać do Gdańska« (2): Teraz wálze bogáctwá tylko z Gdańfká płyná [= *pochodzą*]/ y to nie káżdemu fię to zwiedzie pułczáć do Gdańka. *GórnRozm* 89; *SarnStat* 1131.

d. *Strzelać; iacere Cn* (22) : *BielKron* 315v; Ruffacy grad żelázny tym śmieley pułczáią *StryjKron* 230.

puszczać na kogo, na co (5): Bo gdy Turek Modonę obległ/ miał pięćfiet dział [...]. Ná káždy dzień pułczáł ná miáłtho tłukác wieże y mury. *BielKron* 273; *BielSat* N3v; *BielSjem* 40. *Cf* »puszczać strzelbę«.

puszczać w którą stronę (1): Pyroboli, Pułzki ogienne które wzgorę dla krotochwile pułczáją. *Mqcz* 334a.

puszczać skąd (2): iż kulámi z moźdżerzow włzytki was w zamku y w mieście z wierzchu pułczáiąc pobijemy. *BielKron* 311v. *Cf* »pociski puszczać«.

Zwroty: »kule puszczać« [*w tym*: z czego (3), w co (2)] (7): DRugie zálie miłterftwo/ Pułzkarze działáią/ Ognifte kule w zamek/ z moźdżerzow pułczáią. *BielSat* M4v [*idem BielSjem* 35] N3v [2 r.]; *BielSpr* 67; *StryjWjaz* C3v; *BielSjem* 35, 40.

»pociski puszczać [skąd]« (1): á oni łzkodźili łtrzelbá y poćifki z wozá pułczáiąc *BielSpr* 62.

»po sobie [= *przed siebie*] puszczać« (1): [*Amazonki*] tężey łtrzeláią wćiekáiąc/ niź lie w oczy potykáiąc/ bo tężey łtrzáłá vderzy gdy ná nię ktho náiedzie/ niź gdy iá po łobie pułczá. *BielSpr* 43.

»strzałę puszczać« = *mittere sagittam Miech* (2): [*Tatarzy*] niewymownem mnołtwem łtrzáł, ktore nieinacy iedno iako grad łzumiáczni pułczáli Węgry przełtrafzyli *MiechGlab* 15; *BielSpr* 43.

»puszczać strzelbę« [*w tym*: na kogo (2)] [*szyk zmienny*] (4): hárcowáli káždy dzień Niemcy z Thurki przyiácielłkim obyczáiem/ bo było zákazano z obu łtron áby łtrzelby niepułczáno dla hárcownikow *BielKron* 312v, 147; Gdy lie iuź vbełpieczá/ co zá murem łtoią/ [...] Gdy iuź vyźrzyłz potrzebę/ pułczáy łtrzelbę ná nie *BielSat* N3v [*idem*] *BielSjem* 40.

Przen (3) :

Zwrot: »puszczać strzáły« [*w tym*: na kogo (2), w kogo (1), skąd (1)] (3): *KochPs* 209; Ze włzech łtron nieprzyiáciel pułczá ná mie łtrzáły *BielSen* 13; WŁayco naywyźłzy/ czemu W mię/ gniewow łwoich záołtrzone łtrzáły Pułczáłz *GrabowSet* C4.

C. *O ruchu płynów* [*w tym*: co (118), czego (*cf* **b.α.**) (13)] (183) :

a. *O Bogu: stwarzać rzeki* [*z czego*] (1) : Thy co s łkáliftych pagorkow pułczáłz źrzodłá płynące *LubPs* X5v.

b. *Sprawiać, aby płyn napływał do czegoś* (52) : Nie trzebá iéy [*wody*] wiécéy pułczáć/ ieno thylko áby w pełni Staw był. *Strum* P4v, D2, I3v.

puszczać do czego (2): *BielKron* 248v; A do ówéy Sadzáwki/ [...] nie pułczáy wielkiéy wody *Strum* Pv.

puszczać z czego czym (1): ná ktorým [*zamku*] niebyło wody/ iedno łtudnia do kthorey wodę dźdźowá pułczáno rynnámi z dáchow *BielKron* 248v.

puszczać w co (1): Ieno mułifz vczynić iákąźkolwiek obrónę/ co byś niepułczáł wody gołćinnéy w Staw. *Strum* N.

α. *Zakraplać, lać w celach leczniczych* (45) :

puszczać komu (3): nówarzyć polney łzałwiewy iednę garść/ á miętki dwie w wodzie/ á tę wodę mu [choremu] w wltá pułzczać *SienLek* 55v, 67v, 71.

puszczać na co (30): wleyże na to [mieszankę różnych ziół] kwartę dobrego białego wina/ á temu day kielko dni nałłońcu połtać/ otolż potym pułzcżay tego na nocz na oczy płynące łzami *FalZioł* V 78v, I 5a, 18d, 68a., 89a, II 5a (9); *SienLek* 63v [4 r.], 64v, 65 [2 r.], 65v [2 r.], 66 (17); iáko wniéy [wodzie cieplicznej] siedzieć/ iá ná głowę pułzczać/ á iáko fye iéy błotem okładác trzebá/ krótko tu obaczém *Oczko* 12, 16 [2 r.], 16v.

puszczać w co (13): nakoniecz przez chuftę przecedzić á tego na nocz w oko w ktorim ieft Cataract: pułzcżay. *FalZioł* V 79, I 48c, III 32d, V 40, 40v; Sok theż Koryándrowy krew łtánowi/ gdy go w nozdrze pułzcza. *SienLek* 74, 55v, 71 [3 r.], 72 [2 r.], 77v.

puszczać czym (1): zleyże tho w gárnek [...] / połtaw przez trzy dni ná łłońcu/ á potym to piorkiem pułzcżay ná bielmo. *SienLek* 69v.

puszczać gdzie (2): Daymy tedy tych wod owym nabárziéy/ co máią łkórę po wierzchu plugáwą/ [...] ták w nię władzáiac/ iáko po wierzchu ducie [= leczniczy strumień wody] pułzczáiac. *Oczko* 14v, 16.

puszczać jak [= w jakim stanie] [zawsze: ciepło] (4): wezmi foku blufzcowego á po kropcze pułzcżay ciepło w wfty poranu *FalZioł* I 48c, V 40v; *SienLek* 71, 72.

β. *Z podmiotem nieżywotnym: dopuszczać dostanie się, napłynięcie [w co] (1)* : gdy fię ich żołądek żadnym pokarmem niebrździ/ ale yakikolwiek k niemu przypada łatwie w fię pułzcza *KwiatKsiąż* B3v.

c. *Czynić, aby płyn wypływał (130)* :

puszczać przez co (1): Epistomium – Kurek przez ktori pułzcżami winno. *Calep* 368a.

α. *Przepuszczać wodę przez szpary, być nieszczelnym (1)* : Za wiotchy czołn nowybych miał; Ktoryby nie puszczał wody *BierRozm* 26.

β. *Wypuszczać krew z organizmu (128)* :

Zwrot: »krew puszczać« [w tym: czemu (żywothane) (1), „z siebie” (1)] (2): Maią mnostwo [...] zrzebzcow j fwierzopek ku iezdzeniu godnich kthorym krew pułzcżaiacz [*Incidunt et vulnerant equos*]/ łamę y theż z iągłami żrą. *MiechGlab* 22; obchodząc ołtarz/ krew s łiebie pułzcżaiacz/ [...] ná ołtarz kropili. *BielKron* 84v.

αα. *O zabiegu lekarskim polegającym na wypuszczeniu z organizmu pewnej ilości krwi, zwykle przez nacięcie żyły (126)* :

ααα. *Dokonywać zabiegu puszczenia krwi (6)* :

puszczać z czego [= z której żyły] (1): Też żyłki ktore łą w obudwu łkroniach: pułzcżaią z nich krew thym ludziem ktorzy łą złego łluchu *FalZioł* V 58.

Zwroty: »bańki puszczać«: (1) Co zá wilgość Báńkami odchodzi/ á iáko ie pułzcżać. *SienLek* 33v.

»puszczać krew« [w tym: komu (3), czym (1)] [szyk zmienny] (4): Też brzemienny niewiefcie niemałż pułzcżać krwi *FalZioł* V 57, V 57, 73v; Cucurbita et cucurbitula [...], Bańki któremi krew wyciągáją álbo pułzcżáją. *Mącz* 70d.

βββ. *Poddawać się zabiegowi puszczenia krwi (120)* : *Goski* *2; w zimny czas niepuszczać/ bo fye wilkości zkrzepną [...]. Nowego Kfyeżycá niepuszczać/ bo tedy w człowiecze wilkości mało. *SienLek* 36v, 43.

puszczać z czego [= z żyły] (2): chczefzli z żyły pufzczać: możefz. *FalZioł* V 48, V 66.

Zwroty: »puszczać bańki« [szyk zmienny] (3): *SienLek* 20v; więc then [w łaźni] pufzcza bańki/ á ow záfię liecze fie winnikiem *GórnDworz* C6, C6.

»krew puszczać« [w tym: sobie (2)] = *detrahere a. dimittere a. emittere a. mittere sanguinem Cn* [szyk zmienny] (102): Maż dobre wino pić niż krew pufzczać będziefz. *FalZioł* V 45v; Kto łobie. xvj⁸⁰. xvij. á xviii⁸⁰. dnia [marca] krew pufzczać będzie/ tego roku vmrze. *FalZioł* V 46, V 30 [2 r.], 32, 45v, 46 [5 r.], 46v [5 r.] (52); Gdy pełnia Miefiącá krwie nie pufzcżay *Goski* *, A5, A7, A8, A12, A15 (17); *Mącz* 223a; I nie záwżdyć fye trzebá kwápic krwie pufzczać gdy fye kto rozniemoże. *SienLek* 32v; Przed Dwimánáfty lath/ áni po Sześcidziefyąt/ krwie iuż niepufzcżay/ boć iey ty latá niefłużá. *SienLek* 36v, 20v, 32v [2 r.], 33 [4 r.], 33v, 36v (16); *KochFr* 103.

~ *puszczać z czego* [= z którego miejsca na ciele, zwłaszcza z której żyły] (15): Tego czału [tj. w *marcu*] brzucha przeczyłć/ á krew z nog pufzcżay. *FalZioł* V 46v; LÉtnie⁸⁰ czału pufzcżay z prawey ręki krew/ á zimie z lewey. *FalZioł* V 59v, V 46, 49, 67v, 82 [3 r.]; Pufzcżay krew s palcza pirwżego *Goski* A6, *, *2v; *SienLek* 29v, 33, 43, 124v. ~

»puszczać żyłami« [szyk zmienny] (2): (*nagł*) Náúká o pufzcżaniu krwie. (-) Zyłami nie pufzcżay iedno gdy Miefiąc ieft w tych znamionach. W Skopie/ [...] w Strzelcu *Goski* *, *2v.

»żyłę, medyjanę puszczać« [w tym: żyłę i medyjanę (1); z czego (3)] [szyk zmienny] (5:3): W kordijacze połpolicie z lewey ręki maż pufzczać Medyjanę. *FalZioł* V 58v, V 58v, 67v; *GlabGad* E5v; GDy kogo kurcz w fzyi łamie/ [...] żyły ná ten czas nie pufzcżay/ ále bańki ná fzyi w ten czas fá pomocné *SienLek* 143, 35v, T3.

Przen (1) : bo iáko mowią/ Kto krew pufzcza/ żywot pufzcza. *SienLek* 32v.

2. *Pozwalać; adhibere Modrz; cedere, concedere Cn* (8) : Sędzia niewie kogo pierwey fłuchác ma/ gdy wfzyfcy rázem wołáią/ ieden zdáwam *in contumacia*, drugi *in lucro, in euafione*, zdawam/ niezdawam/ pufzczam/ niedopufzczam *GroicPorz* i4.

puszczać kogo do czego (2): Bo połpolicie pufzcżáią do przyśięgi ony/ ktorzi żadney wiadomości niemáią o tem o co tám idzie *ModrzBaz* 85v; *ActReg* 142.

Zwrot: »wolno puszczać [komu co aby]« (1): KTóra fzláchtá w miáfteczkách y we wsiách fwych Zydy ma/ wolno im to pufzczamy [per Nos licet *JanStat* 1129]/ áby z nich fámi pożytki bráli *SarnStat* 265.

a. *Pozwalać kierować się własną wolą [kogo, co (w przen)]* (4) :

Zwroty: »samopas puszczać« (1): Przeto nye dobrze czynią oni rodzicy kthorzy fyny fwe lámopás pufcżáją/ one ná poftánowyenye yákye nye wfpomagáją *GliczKsiqż* O3.

»puszczać wtecz [za czym]« (1): A ták tedy Pan widząc też oczy tákíe [ślepe, tj. grzeszne]/ tákże też [...] pufcża ie wtecz zá onym błędnym rozmyfieniem ich/ á zá onym vpátrowaniem ich. *RejPos* 204.

W przen (1) : *RejPos* 204 cf »puszczać wtecz«.

Przen: O własnym działaniu; zawsze z przeczeniem: *hamować się* (2) :

Zwrot: »puszczać swowolnie [do czego]« (1): A to naproftśza drogá do tey łálki iego/ Abyś myśli nie pułzczał fwowolnie do złego. *RejWiz* 138.

»puszczać szyroko« (1): Powfciągayże rozumem [ciało]/ nie pułzczay łzyroko. *RejWiz* 171.

3. Zsyłać; mittere PolAnt, Vulg; iacere PolAnt [co] (18) :

a. Siłą nadprzyrodzoną (zwłaszcza o Bogu) (17) : pułzcza Bog taką niepogodę że ludzie mułzą wdomiech fiedzieć *BudBib* I 289a *marg*; miłosierdziu fię iego/ ktore on pułzcza więtfze gdzie chce wedle woley swoiey fprześciwiáią. *SkarKaz* 41b.

puszczać na kogo, na co (12): *RejPs* 62; *LubPs* S; *BibRadz Matth* 10/34; *RejPos* 145, 334; Oto ia [Jehowa] pułzczam ná nie miecz/ głod/ y mor *BudBib Ier* 29/17; *CzechRozm* 113, 113v; Potym y połtráchy rozmáite nań [czart na Abramiusza] pułzczał *SkarŻyw* [236]; Moyżefz mu [Aaronowi] dawał od Bogá moc/ áby [...] karánia Bofkie ná Pháraoná/ y krolestwo iego pułzczał. *SkarŻyw* 490; *NiemObr* 8; *WujNT Matth* 10/34.

W przen [zawsze przekład tego samego tekstu] (7) : *RejPos* 145, 334; *CzechRozm* 113, 113v; *NiemObr* 8; nie przyfzedłem pułzcząc pokoju/ ále miecz. *WujNT Matth* 10/34, s. 44.

a. Spuszczać z nieba [na kogo] (1) : Potem pułzczał nánie frogi defłcz gradowy *RejPs* 155v.

b. O człowieku; przen [na kogo] (1) : Równie fye tak dziś ludzie ná świecie fpráwuia/ Kiedy kogo w znácznieyfzych cnotách nád fye czuia. Rołpułczą nań ięzyki/ dziwne go fzkáluiąc [...]. Zlé pogody pułczáiąc nań fwéy wfzeteczności *PudłFr* 41.

4. Przystawać, zaprzestawać, zostawiać (22) :

a. Przystawać trzymać (2) :

Zwrot: »broń z ręku puszczać« = *rezygnować z walki* (1): żadnym fpołobem broni z ręku niepułczamy *OrzJan* 130.

Przen (1) : Ale gdy fię łam [gniew] fwoią popędliwością [...] miece ná bliźniego/ ná łławę iego/ ná zdrowie/ [...] trzymay/ nie pułzczay/ áppelluy do rozumu *SkarKaz* 313b.

b. Przystawać mieć [w tym: co (15)] (16) :

a. Oddawać, pozbywać się, sprzedawać, zrzekać się (zwłaszcza o dobrach materialnych); destinare Mqcz; tradere Modrz; cedere Cn (15) : *LibLeg* 11/42; a częszcz domu wielkiego starego swoyego ktora miała nan przicz puszcza exnunc [...] poth thym ze zakładem wyssey mianowanym *ZapWar* 1549 nr 2662, 1550 nr 2676; *ActReg* 85; Bezecni łą/ którzy vrzędny y dołtoienłtwá przeciwko Státutowi biorą: á vpomnieni/ niepułczáią ich. *SarnStat* 151.

puszczać komu (6): *BielKron* 18; dla ktorey przyczyny do tego przychodzi/ iż wiele ich/ ábo fię o fwe rzeczy iednáią/ [...] ábo ie fwoim przeciwnikom pułczáią niemogąc wytrwác przewłoki y wielkiego nakłádu. *ModrzBaz* 90v; *ZapKościar* 1580/13; *ActReg* 85, 87; *CiekPotr* 80.

puszczać między kogo (1): Aby Pánowie wfzyłcy z dawná połiádłé ziemie fwe między ludzie pułzczáli. *Phil* P4.

puszczać za ile (1): *Mqcz* 307a cf »tanie puszczać«.

puszczać jak [= za ile] (1): Quanti destinat aedes, Yako drogo łzacuye. Yako pułzcza dóm. *Mqcz* 83b.

Zwroty: »dobrowolnie puszczać« (1): Ifz oni dobrowolnie puŕczaią bieniałzowi brathu ŕwemu przyrodnemu W zelistriiewie dwu kmiećiu zewŕzytkiem i ŕprawiedliwoŕciami ich *ZapKoŕcier* 1580/13.

»z ręku puszczać« (1): ifz [*Attyla*] iáko zwyciężony wciekał/ ták wielką korzyŕc z bogátej ziemie Włofkiew z ręku puŕczáiac. *SkarŻyw* 318.

»tanie puszczać« (1): Pluris dimidio addicitur, Zá mnief álbo tanief puŕcza niźli zá połowicę. *Mqcz* 307a.

β. *Gubić, tracić* (1) :

Zwrot: »włofy puszczać« = *łysieć* (1): *Glabreo*, Gładkim byc/ Włofy puŕczáć. *Mqcz* 146a.

c. *Przestawać się opiekować* (1) :

Zwrot: »puszczać [kogo] z obrony« (1): nie puŕczayże nas z obrony twej *SkarKazSej* 663b.

d. *Przestawać przebywać gdzieś, przenosić się gdzie indziej [w tym: co (2)]* (3) : Poczęli iuż Grekowie przygrodek od morzá puŕczáć/ á do miáftá fie cífnęli bronieć *BielKron* 251v; *Mqcz* 194d; *Kmiotek* kiedy rolą puŕcza ma budowanie cále oddać *GostGosp* 40.

5. *Nie przywiązywać wagi; lekceważyć, opuszczać; przebaczać [w tym: kogo (2), co (48)]* (51) : *RejZwierc* 238v; á namnieyŕżey rzeczy Czytáiac niepuŕczaycie/ á mieycie ná pieczy. *GostCast* 10; Dla nádziefie nie puŕczáy/ iuż ŕzczeńciá pewnego. *PudłDydo* B4.

[*puszczać komu:* gdyż y thym Pan nie puŕcza/ czo nicz niewinni/ iedno za wyŕthępek przodiow [!] ŕwych. *RejKat* 58.]

W przeciwstawieniach: »brać, dzierżeć się ... puszczać« (2): nie dobrze kupief znaŕz/ Zádne [= *brzydkich (niewolników)*] bierzeŕz/ cudne puŕczáŕz *BierEz* B3; Wŕzytki rzeczy dobrze poznay/ Dobrych ŕię dzierż á złe puŕczay. *BierEz* L3v.

Zwroty: »puszczać darmo« (1): iákobyŕ to fobie y rozważał y w pámięć wbił/ á nie puŕczáł dármó głofu mimo vŕzy *RejZwierc* 90v.

»(m)imo (a. nimo) się puszczać« = *contemnere a. ducere prae se, negligere* *Mqcz* (33): Každemu to rado ŕzkodzy Kto ŕzczeńcie puŕcza nimo ŕię *RejJóz* E; *Diar* 49, 58, 64; *Leop* *A3v; *BielKron* 229v, [332²]; *Devorare hominum ineptias et stultitias*, Nie baczić nic/ puŕczáć mimo fie nietráfnóŕć á głupŕstwo ludzkie. *Mqcz* 507d, 96a, 188a, 316c; pan chceli áby go cí/ ktorym on rokázuiie zá co mieli/ [...] muŕi krzywdy mimo ŕię nie puŕczáć *GórnDworz* Ff7, D5, K8v, M4; *RejZwierc* A4v; *BielSpr* b3v; *WujJud* 18; Bo to napewnieyŕza ná wyrokách Bożych wiernym przeŕtáwác/ á ludzkie chociaŕz ozdobne wynáŕlafka imo ŕię puŕczáć. *CzechRozm* 96v, 30, 69, 101v, 145v; Inŕze tákie y owákie przymowki [...] gdy y mnief zofobná/ y bráciá teź záraz moię/ [...] názywa [...] Hydrami/ piekielnymi potwarcámi etc. puŕczám imo ŕię *CzechEp* 72, *2, 72, 142, 304, 373; *KochMarsz* 154; *PudłFr* 42; *PaprUp* F3v; *OrzJan* 14; [Záprawdęć iefť rzeczy wiele/ kthore czáŕem pánowief przeğłédác muŕfá/ á wiele mimo fie puŕczáć/ iákoby nie widzieli álbo nieŕliŕŕŕeli *LorichKosz* 169v (*Linde*)].

[»mimo palce puszczać«: żeby teź [*ludzie*] miłofciá powinná wiele wyŕthękow/ win ŕwoich/ pokrywáli/ mimo páłce puŕczáli á przeğłédáli. *GilPos* 17v.]

»puszczać z pámięci« (1): bo ŕidłá ŕzátáńŕkie Ten ŕnádnie potrze: á owylne [!] chęci/ Wzgårdzi: puŕczáiac obłudę z pámięci. *GrabowSet* Q3.

»puszczać na stronę« = *praetermittere Modrz, Cn; omittere Cn (2); ModrzBaz 29*; ieno ci dwa [*Piotr i Marcin Zborowscy*]/ priuate pułtzaiac na stronie/ Publike na pietzi mieli *PaprUp F2*.

»puszczać tanie« = *nisko cenić (2)*: Dla flawy zacney wżytko pułzcza tanie. *RejZwierc 210v; PudłFr 47*.

»puszczać (m)imo uszy« (2): Kto go [*Boga*] pułzcza imo wży/ Iuż temu káždy zle tuży *BielKom F3; RejZwierc 90v*.

»na zad puszczać« (1): Tim łposobem Pań Cielzyca wyzei omienionemi ſwiatczal. Contractu nie wżgardzaiąc a ni zadney Conſtituciey wnim brzmiącey na zad nie pułczaiąc *ZapKościer 1580/15v*.

a. Nie rozwijać tematu (5) : *GliczKsiąż M8*; Bo któż taki iełt/ coby [...] Lubek/ y inżyich miał wiele/ które folguiąc cząłowi/ bym łie nieprzykrzył/ pułczam *OrzJan 80*.

Zwroty: »(m)imo się puszczać« (2): Co iuż ia wżytko imo łię/ dla przedłużenia/ pułzczam. *CzechEp 421; OrzJan 84*.

»puszczać na stronę« = *omittere Modrz, Cn (1)*: Bo iż iuż pułzczam ná stronę prawo o mężoboycach/ á co po owych odwołkách/ ktore bez przyczyny ſłufzney bywaią po pozwiech czynione? *ModrzBaz 72v*.

6. Powierzać czyjejs decyzji [co; w tym: na kogo, na co (13)] (14) : [*Jetro mówi do Mojżesza*]: ĩ miało ciebie niechay ładzą lud połpolity káždy czás/ á gdzye łie tráfi wielka rzecz/ ná cię to máią pułzcząć *BielKron 32*; Wierz mi y tám we łbie trwogá/ Kto wżytko pułzcza na Bogá/ A nic łie nie łtára o łię *RejZwierc 232v; GórńRozm G2*.

Zwroty: »puszczać na baczenie [czyje]« [*szyk zmienny*] (2): Odpuść mi w. m. [...] / długiego czálu trzebá/ ná taką rozmowę: ná baczenie w. m. to pułzczam. *GórńDworz L3v; CzahTr 13v*.

»puszczać na opiekę [czyj]« (2): przedię wżytko złe y dobre poruczay Bogu oycu łwemu/ á wżytko pułzczay ná opiekę iego *RejPos 104v, 104v*.

»puszczać na, w rozsądek [= decyzje] [czyj]« (2:1): *HistLan F5v*; Iáko też y owo iednánie ná Seymie [...] dobreli iełt/ y mali tak bydź/ pułzczam to ná twoy włafny rozłádek. *GórńRozm K2; ActReg 31*.

»na wolą [czyj] puszczać« [*szyk zmienny*] (4): *LibLeg 10/115; KromRozm II g2*; áni gwałtem żadnego/ ku małżeńłtwu przyćiągamy/ [...] ále to kożdemu ná dobrą wolą iego pułtżamy. *KrowObr 224v; LatHar 109*.

7. Wypuszczać z siebie na zewnątrz, wydzielać; dimittere, exspuere Mącz; emittere, iacere Calep [*w tym: kogo (cf d.) (5), co (123)] (128)* :

a. O świetle (9) :

Zwroty: »blask puszczać« (2): Fulgurio, Fulgur iacio – Blask pułzczám. *Calep 439b; RybGęłli Cv*.

»promienie (promień) puszczać« [*w tym: po czym (2)*] = *radiare Mącz (5)*: *OpecŻyw 17*; Ráno gdy piękne łłońce promienie po zyemi Poczęło iálne pułzcząć/ [...] *RejWiz 177, 176; Mącz 345a; SkarŻyw 93*.

»z siebie puszczać« (1): *RybGęłli Cv cf* »w świat puszczać«.

»w świat puszczać« (1): Woźniki [= *konie (rydwanu Apollinowego)*] [...] bieją/ plążą/ rzáią/ A bláłk iálnogorący z łiebie w świat pułzczáią. *RybGęłli Cv*.

Przen (2) :

puszczać w kogo (1): Zrzodło wieczne y żywe/ Ktore/ [...] Pufzczafz światło prawdziwe/ W te/ ktore w niebo/ łwymy Spofooby/ wwabiałz *GrabowSet* O.

Zwrot: »promyszczki puszczać« (1): A będąc między vczonymi/ y promyfczki małe mądrości łwey bozkiey pufzczaiąc/ dał znać iako fię w nim łkarby náuk [...] zamykały *SkarKaz* 42a.

b. *O zapachu* [z kogo, z czego] (2) :

puszczać na kogo (1): ná ktorey [*chorągwi tatarskiej*] była głowá ná wierzchu z brodą trzęfąc głowá dym łzpetny á łtráfzliwy y łmrodliwy z gęby pufzczála ná Polaki *BielKron* 360v.

Zwrot: »z siebie puszczać« (1): Tetrum odorem spirat, Szkárady łmród z łiebie pufzcza. *Mącz* 408c.

c. *O płynach* (66) : á potoki; Co/ żywey wody/ potoki pufzczaiąc/ Brzeg ziołki nákrzywaiąc *GrabowSet* K2v.

puszczać na co (1): Wodá nie włzytkiey wilgotności łwey ná ogień pufzcza *SkarKazSej* 676b.

Zwroty: »krew puszczać« = *krwawić* (1): Sanguino, Est sanguine manare – Krew pufzczam. *Calep* 944a.

»z siebie puszczać« [*szyk zmienny*] (8): bo łofnka pufzczas [!] łiebie mleko/ ale len mariey mleka niema *FalZioł* I 79a; *BielKron* 51v; Purpura, Nieyáki morski zółw álbo rybá która z łiebie pufzcza łzárłatny pot *Mącz* 332b; Distillare item significat, Wódki palić álbo zioła palić aż z łiebie kropie pufzczáyą. *Mącz* 415c, 197a, 384a, 415c; *GrabowSet* K4.

»(z)łzy (a. strumienie łez) puszczać« [*w tym: z czego* (2)] = *exspuere a. exstillare lachrymas* *Mącz* [*szyk zmienny*] (7): Y poczał tym więcęy plakatz ij łlzy pufzczatz. *OpecŻyw* 68; ácz iuz był Krol mowę zámknął/ włzákże ręce wznosił ku gorze łkładaiąc/ zły z oczu pufzczaiąc *BielKron* 403v; *Mącz* 410d, 415d; *SkarŻyw* 125, 208; Pufzczaycie łzy oczy náłze *SkarKazSej* 706a.

W przén (2) :

Zwrot: »rzeki puszczać« (2): RZeki z łiebie pufzczaiąc oczy/ Pánie/ moje *GrabowSet* K4, S4v.

a. *O opadach* (6) :

Zwroty: »deszcz puszczać« = *pluere* *Calep* [*szyk zmienny*] (3): dam im niebo iż będzie iako miedziane/ á nigdy im dzdzá nie będzie pufzczáło wedle potrzeby ich. *RejAp* 134v; nie każę obłokom pufzczác dżdża *ArtKanc* K8; *Calep* 815a.

»grad(y) puszczać« (2): y obłoki drzą przed tobą zwielkiem łtráchem wodę y grady iako yne łtrzały z łiebie pufzczaiąc. *RejPs* 113; Grandino – Grad pufzczam. *Calep* 462b.

»śnieg puszczać« (1): Ningó, Nive pluere – Snieg pufzczam. *Calep* [699]b.

β. *Wydzielać z organizmu* (41) :

αα. *O moczu* (39) : kto niemoże łnadnie odbywać vriny/ iako łą ci kthorzy pothrołze á częłto pufzczaiąc [...] / tho lekarłtwo iest dobre przeciw temu *FalZioł* I 151d, I 16a; iac to łzczę gołpodge/ Ale łobie poćichu tak pufzczam po nodze. *RejFig* Aa6v.

Zwrot: »wodę, urynę, mocz puszczać« [*w tym: urynę albo mocz* (1); *w co* (1)] = *facere urinam, meiere, mingere* *Mącz, Calep, Cn; micturire* *Mącz, Cn; urinam emittere* *Calep* [*szyk zmienny*] (18:13:6); *Murm* 75; proch wroblego proła wzięthy z iaką polewką/ iest dobry tym ktorzi wody niemogą pufzczác *FalZioł* I 57a, ++3f, I 7a, 16a [2 r.], c, 36b (18); Czemu ludzie wiele płacząci nie częłto vriny pufzczaiąc. *GlabGad* B5v, C6, Ev; *RejFig* Aa6v; *BielKron* 259v; *Mącz* 98c, 113c, 213d, 222b, 420b,

426b, 508d; iż mocz [mający służyć do orzekania o chorobie] w szklanę puszcząć na świataniu a zatykać
ij. *SienLek* 28, 117; *Oczko* 23; *Calep* 648a, 663a.

ββ. O ślinie (2) :

puszczać na co (1): iako szaliony miotał się y śliny na brodę puszczzał. *BiałKaz* B.

Zwrot: »puszczać z ust« (1): Mąki pszenicznej z białym miodem zamieszay/ a onego ciółta na ząb
bolący przyłoż/ puszczayże wolno z wft śliny *SienLek* 78.

γγ. [O wymiotach:

Zwrot: »gardłem puszcząć«: chocia inšy opiwšy šie wczás łobie miółšzym końcem czynią/ y
gardłem puszczaią *LorichKosz* 118 (*Linde*); *UrsinGramm* 255.]

d. O potomstwie: rodzić, płodzić (6) :

Zwroty: »puszczać małe« (1): Subsequenti anno exitu veris emittunt parvas locustas Wtórego roku
na końcu wiołny puszczayą małe szaráncze. *Mącz* 386b.

»puszczać dziatki, potomstwo na świat« (1:1): potym ie [dziatki rodziców] iakoby odnawiaią/
wzbudziąc ich nafienie/ y puszczaiąc teź dziatki łwe na świat *GórnDworz* X7v; *KlonWor* 62.

Przen: O naturze (3) :

Zwrot: »puszczać na świat« [szyk zmienny] (3): iż Naturá [...] by mogła puszczalaby zawdi
męszczyzny na świat *GórnDworz* X7v, X5v, Dd8v.

e. O tym, co wyrasta, ukazuje się z podłoża: wytwarzać (26) :

α. O roślinach i ich częściach (20) :

Zwroty: »gałęzi (a. gałązki) puszcząć« = *frondescere Mącz, Cn; frondere Cn (2)*: Frutico, Wiele
małych szofzyków a gałązek puszczam *Mącz* 138b, 137c.

»kłos(y) puszcząć« = *spicare Mącz, Calep; spicas emittere Calep [szyk zmienny] (3)*: Frumentum in
spicam exit, Zyto poczyna kłofi puszcząć. *Mącz* 408a, 408a; *Calep* 998b.

»korzenie (korzeń) (a. korzonki) puszcząć« [szyk zmienny] (3): *FalZioł* I 64a; *Mącz* 345a; *Radico*,
Radices ago, radices emitto – Korfen [lege: korzeń] puszczam. *Calep* 893b.

»puszczać latorośli« (1): *Expullulo, Puszczam różczki/ latorosli [!] Mącz* 330d.

»puszczać liście« (1): *Dimittere folia dicitur arbor, Puszcząć liście. Mącz* 226b.

»pęki (a. pączki) puszcząć« = *gemmare Mącz, Cn; gemmascere Calep, Cn; frutices a. gemmas
emittere, fruticare, pullulare Calep (4)*: *Mącz* 143b; *Gemmasco* – Poczynam pączki puszczac. *Calep*
449b, 438a, 915b.

»pręt(y) puszcząć« (3): ten pokrzyk pręth puszczą na dwie piędzi długi *FalZioł* I 87c, I 113d, 148c.

»puszczać z siebie« (2): wpołrodku tych łkoreczek korzeń iakoby cebula [...] / zełpodku puszczą
s siebie korzonki rozne *FalZioł* I 64a; ziemiá nád zwyczaj vrody [= *plody rolne*] Puszczą z siebie
SapEpit A4.

»puszczać w ziemię« (1): *Habere radices altas Głęboko korzenie puszcząć w ziemię Mącz* 345a.

Przen (2) :

Zwrot: »korzenie puszcząć« (2): Bo budowanie kościelne na Ziemi/ do Niebá korzenie puszczą
SkarJedn 395; *SkarKaz* 550b.

β. O zębach, włosach, piórach (6) : *Mącz* 158c; *Crinire* – Włofsi pułzczac. *Calep* 270b; *Dentio* – Zębi pułzczam. *Calep* 306a; *Pulmo* – Pierze pułzczam. *Calep* 814b, 514b, [871]b.

f. O dźwiękach (19) : *Percepo et concrepo*, *Skrzypać/ Brzmiec/ Dźwięk pułzcząć*. *Mącz* 68b; *SapEpit* B3.

α. O głosach wydawanych przez istoty żywe (ludzi i zwierzęta) (17) : *BielKron* 451; Podobni polnym świerszczom, ktore więc, siedzący Na wysokiej olszynie, puszczają głos brzmiały. *KochMon* 24; [Iáki fropi ryk pułcza [*mugitus ... terrificos ciet* XII 104]/ gdy wól ná bóy pierwży *Srozeie VergKoch* 344].

puszczać k komu (1): wyfobodz fwe Pánie/ Co k tobie z płączem pułzczáią wołanie *GrabowSet* E4.

»prozną parę z ust puszczać« = *niepotrzebnie mówić* [szyk zmienny] (2): *Mortuo verba facere*, W niwecz mówić/ prozną parę z vft pułzcząć. *Mącz* 232b, 401d; [Rzeklá mátká: [...] rádzeń iżby iefzcze raz [*męża*] kuśilá. Ktorey rzeklá dziewká/ Máthko niepułzczay prozney páry z vft/ boć tho wżyftko dármo *HistPonc* F5v].

αα. Zwroty w znac. 'podawać wiadomość' (12) :

[»puszczać w długą« = *prawdopodobnie: szeroko rozpuszczać wiadomość*: ale tusząc o nierychłym przyjachaniu WM panów rad naszych i posłów onego państwa, ile dla naszych rzeczy, ci na wiatr je podobno puszczając w długą o co my mało stoimy [zdanie nieprawidłowe składniowo]. *ListyZygmAug* 1570/577.]

»głos puszczać« (1): pátrż co Krol w mocy ma/ Iż iákie chce o sobie/ tákie głoły pułcza. *RejZwierz* 4; [*ListyPol* I 1542/257].

»[przeciw komu] język puszczać« (1): Zdrádné/ przeciw mnie/ ięzyki pułzczáli/ A/ iádow pełną mową/ zábijáli *GrabowSet* R2.

»nowiny puszczać« (1): thych ludzi ieft obyczay/ yż ku fwey chwale rádzi niepewne nowiny pułzczáią *BielKron* 225.

»sławę [= wiadomości] puszczać« [w tym: *izęby, jakoby* (2)] (4): *LibLeg* 9/53; wżákże [*Konstantyn*] aby o sobie złey sławy nie pułzczáł/ potkał sie fnimi [*Tatarami*] *BielKron* 417v; *Simulabat se Romam rediturum* [...]/ Ták dawał znác tę sławę pułzczáł yákoby sie rzkomo do Rzymu chćiał wrócić *Mącz* 394c; *ActReg* 172.

»słowa, [mowę] puszczać« [szyk zmienny] (3): *GroicPorz* i2v; á látá náfze ták niłzczęią iáko słowá ktore ná wiatr pułzczamy [*consumpsimus annos nostros tanquam sermonem*]. *BibRadz* Ps 89/9; *GórnDworz* D8; [*ŁaszczPogrom* 18].

»na wiatr puszczać« = *niepotrzebnie mówić* (3): Abowiem nierozumnym ięzykiem do Ludu mówić/ nic innego nie iefth/ iedno prozno słowá ná wiatr pułzcząć *GroicPorz* i2v; *BibRadz* 89/9; A Máchábeufz gdy zá fwe żołnierze pobite modły czynić [...] każe: ná wiatr to pułcza/ czyli błądzi? *SkarKaz* 382a; [*ListyZygmAug* 1570/577; ále prozno mowę Ná wiatr pułzczáł *ŁaszczPogrom* 18].

»puszczać wieści« = *vulgare famam* *Cn* (1): y dla tegołz zwykli Pułzcząć o ludziách dobrych wieści rozmáyte *CiekPotr* 15.

»wtecz puszczać« = *mówić, bagatelizując sytuację* (1): niechay przedfię tho wżytko powie/ co ku iego cźci przyślufzy. Ale nie tym kftáłem/ iáko owi zuchwálczy/ ktorzy [...] wtecz pułzczáią słowá/

iáko niedawno ieden/ gdy mu w zwádzie vd/ ószczepem przebito/ powiedział iż mu fie ták widziáło/
iákoby go komor vkáślił *GórnDworz* D8.

8. Będąc w podróży mijając coś, wybierając inną drogę [co z której strony] (1) : Pełźnińką kępkę y
Kozielki óstrow/ Potym Kokocki y Krofńkowfki miń zdrow: CHELMNO ftóry port Prufki wyźrzyfz
przez gay/ W práwo ie pułzczáy. *KlonFlis* G2v.

9. Publikować tekst [co] (5) :

puszczać między kogo (3): (*marg*) Adám Konopnicki. (–) Iemu naprzod było śpiewać pienie
nowocześnie/ Toż zás potym óstárzáłe pułzczáć między inne. Nácielzywfy naprzod vfzy domowe
fwych pánów/ Pofyłał też nowe Pfálmy [*Jana Kochanowskiego*] do infzych źemiánów. *KlonŻal* A2.
Cf »między ludzi pułzczáć«.

Zwroty: »z druku pułzczáć« (1): pod chorągwią y tytułem ławnego imienia W.M. [...] do wieczney
á nieśmiertelney pámięci z druku one [*nauki*] ná swiát pułzczám *KołakSzczęśl* A2v.

»puszczać na jawność« (1): piśał [...] do Arygentineńkiego Senatu proźąc/ áby kfięgi Luterowe
popalono/ ktore nie dawno drukowane były/ á niepułzczáli ich ná iáwność. *BielKron* 198v.

»między ludzi pułzczáć« (2): Infym zoftáwuie łferzey o tim piśác [...]. Boże day tho áby fie drudzy
poruśfyli/ á co dobrego myędzy ludzi pułzczáli. *GliczKsiąż* Q3v; *BudNT przedm* a2.

»na swiát pułzczáć« (1): *KołakSzczęśl* A2v cf »z druku pułzczáć«.

[»na swiátło pułzczáć«: myśliłemo [!] tym/ iakobym ten fwoy łzkrypt ná swiátło pułzczáiąć/ od
tákiego ognia [*tj. „ognia ludzkiej przeciwności”*] obwárowáć był miał. *BronApokr* A2.]

[*W przen:* bo równie jego w tym libelluszu są *verba formalia, quibus utitur*, gdy o nas i o innych
swe zwykłe puszcza jady. *ListyZygmAug* 1553/258.]

10. O Bogu: skazywać (1) :

Zwrot: »na zatracenie pułzczáć [*kogo*]« (1): Iáko pothym oni nędzni ludzie vpádli ná twarzy fwoie
[...]/ wołáiąc do Páná Bogá fwego/ áby [...] ná frogie zátrocenie nie pułzczáł onego ludu fwego.
RejZwierc 200v.

11. Wykopywać coś podłużnego [co] (1) : Circumfodio, Wkoło kopam/ Okopawam/ Pułzczám rów
wkoło. *Mącz* 132c.

**12. Wymieniać, podawać jako przykład [kogo, ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do
dopełnienia bliższego] (1) :** Przez ktore [*nauki*] v Monárchow/ [...] Mieli Poetowie chęć/ przez
potomne látá. Pułzczám Archelausa Krolá w Mácedonie/ Iák miał Euripidefa/ zá co w fwoim domie.
Nuż Virgiliuszowi Auguśt iák przywrocił Role włafney Oyczyzny [...]. Lecz dla krotkości infzych
táię niezliczonych *PaxLiz* A2v.

13. [Odliczać od sumy [co (= ile)]: Wziął p. Grygier Morażek [...] dom Rochowski na Grobli
oszacowany na 600 zł, ale iż na nim jest [*dlug*] [...] tedy na to tam wszystko [...] puszcżają sukcesorowie
50 zł, residuum pieniędzy za ten dom przy p. Morażku jest półszósta sta [*tj. 550*] zł. *InwMieszcz*
1597 nr 301.]

14. Zwroty w różnych znaczeniach (31) :

»czas (a. inne określenie czasu) darmo, imo się pułzczáć; czas pułzczáć« = *tracić czas, nie
wykorzystywać go* (4:1;1): *Tempus traducere, Czás ymo fię pułzczáć* *Mącz* 97a; bo kto czás pułzczá/
...

tedy z mułfu czynić musi *GostGosp* 30; bo to nałprofnieyła rzecz/ czas darmo pułzczać. *GostGosp* 64; Bo kto Iešień/ Zimę/ Wiofnę darmo pułzcza/ Lećie musi łzkodę mieć *GostGosp* 64, 6, 64.

»[co] w dział puszczać« = *rozdawać; przen (1):* Arifoteles v Alexándrá/ Seneká v Neroná/ oco fie ftárali? [...] kto Pápuę albo ptáftwo leśne do [...] Pána łwoiego znánia/ y pozdrawiánia musi y łpofabia? brzuch/ co rozumy y dowóipy w dział pułzcza *GostGospSieb* +2v.

»dzień za dzień puszczać« = *żyć z dnia na dzień (1):* Diem de die ducere, Dzień zá dzień pułzczać. *Mqcz* 96a.

»puszczać los(y)« = *losować; sortiri Mqcz, Calep, Cn; ducere sortes Calep, Cn [szyk zmienny] (11):* *Mqcz* 403c; Sortior – Pułzczam, mieczyę liofzi. *Calep* [994]a.

~ *puszczać losy na kogo (3):* Pułzczał tedy łofy Iozue ná narody ofobne ich/ y padł los ná Achaná/ wywiedzyon potym á vkámionowan *BielKron* 47v, 54, 64.

Ze zdaniem dopełnieniowym [zaimek pytajny] (6): [Aman] Pułzczał tedy łofy ktorego by czáfu miał Zydy wygládzić/ y padł los miefiácá XII *BielKron* 114v, 64v, 92, 318v, 458; Sortiri aliquibus Pułzczać los co fie komu miedzy kilkiem ich ma doftać. *Mqcz* 403c. ~

»puszczać mgłę, [dym] w oczy [komu]« = *otumaniać, bałamucić; offundere oculis nebulas Modrz [szyk zmienny] (1):* ktory [Scipio Afrykański] będąc wólaką godnością y máietnością ośláchcony/ wólakże niepułzczał nigdy tey mgły w oczy łásiádom przodkow/ bogactw y możności *ModrzBaz* 43; [Troyczanie [...] gdy chcą dumę łwoię [...] piłmem ł. podeprzeć [...] tedy nic inego z piłmá nie przytaczái/ iedno one mieftcá [...] / ktore łá przez podobieńftwo wyrzeczone. rć. Co nic inego ieft/ iedno dym w oczy, słucháczom abo czytáczom pułzczać *BudArt* R5].

»nogi puszczać na dłużá« = *biec, uciekać (1):* gdy rzeczy nie łłużá/ Czyniłz ochotne nogi y pułzczałz ná dłużá *KlonWor* 1.

»puszczać plac [komu]« = *ustępować (1):* Pułzczam łwoy plac inłzému/ niech polépfza łobie. *PudłFr* 10.

»od ręki puszczać« = *robić coś niedbale (1):* perfunctorie aliquid agere, Prętko á nierządnie co czynić Od ręki pułzczać. *Mqcz* 140c.

»puszczać w stan małżeński [kogo]« = *wydawać za mąż (1):* [...] Pułzczáiác w łtan Małżeńłki/ łwoię łiełtrzenicę *PaxLiz* A2.

»język, gębę na szrot puszczać« = *mówić, co nie należy (1:1):* Albo ty mię zły człowiecze iuz za pana nie małz łż takię [lege: tak tę] łwowlną gębę wolno na łrot pułzczałz *RejJóz* H4; Ięzyk ma w połłuzieńftwie ná łzrot go nie pułzcza *RejWiz* 7v.

praw. »w translaps (a. ad translapsum) puszczać« = *przenosić sprawę sądową na inny termin (3):* *In criminalibus* łtrzegá fie rozpíłowác roku *ob spem concordiae*, ále ráczéy w Tránłlaps pułzczáiá *SarnStat* 802, 802, 1298.

»puszczać wota, per vota« = *głosować [szyk zmienny] (1:1):* Y tak tę rzecz [kandydat na stanowisko doży i jego oponent] łprawuiá/ áż przygánie ładney mieyłcá niebędzie: Toż dopiro pułzczáiá wotá [in suffragia itur]. *ModrzBaz* 46; *SarnStat* 854.

II. Transit. i intransit. Urządzać wyścigi (12) :

Zwroty: [»końmi puszczając«: Tu zaś Polacy potomką nie mając/ Końmi puszczają Páná obierając/
Lefzko zdradliwy pánstwo koniem wygrał *StryjGoniec* K3 (*Linde*).]

»o zakład puszczając« (1): Certamen, [...] Základ ó [!] który puszczają zawód/ albo nie gonią z koni.
Mącz 49c.

»puszczać zawód« [w tym: o co (1)] (4): dwa młodzieńcy na śmiech puszczali na tymże miejscu
piełki zawód *BielKron* 341v; Hippodromus, Plac na którym albo zawód puszczają/ albo też thuruieye
[!] uprawiają *Mącz* 156c, 49c, 74a.

Przen (4) :

puszczać o co (1): także też ona [śmierć] ifcie nie o czapkę puszczają ani o suknię/ ale o nie [ludzi]/
iako o złe szkapy. *RejZwierc* 159v.

Zwroty: »o zakład [kim] puszczając« (1): Stoją ci [Boguszowie] za Dzyenety/ z obyczajami fwemi/
Zeby mogli o zakład/ y w dwor puszczają imi. *RejZwierc* 81v.

»zawód puszczając« (2): Abowiem tego nic nie baczmy iż prawie zawód puszczamy do kryfu
pewnego/ a śmierć też z nami wstawicznie then zawód puszczają *RejZwierc* 159.

a. *Brac udział w wyścigu konnym [z kim]* (1) : uczynili ślup przed Krakowem/ na który włożyli
koronę krolewką y lafkę/ y wstawili [...] / kthory napierwey od Pradnika [lege: Prądnika] rzeki do
niego przyedzie na koniu z drugim puszczają/ ten krolem będzie *BielKron* 341v.

b. *Stawiać konia do wyścigów* (3) : uczyn mu [koniowi] másć/ [...] zmążył go wzędy dobrze/ a
przed puszczaniem ten dzień wymy go/ a nazajutrz puszczają *SienLek* 190.

Zwroty: »o wetę puszczając« (1): przepuszczają go z drugim koniem na onym miejscu gdzie małz
o wetę puszczają/ a niech łye dobrze zagrzej. *SienLek* 189.

»[skąd] w zawód puszczając« (1): Apheteria – Szranki zkad wawod puszczają [...]. Latini dicunt
carceres, unde equi emittuntur ad cursum. *Calep* 80b.

III. *Intransit. Wyrastać* (1) : Columellares dentes, Okrąyki [= skrajne zęby] v koni które w
czwartym roku poczynają puszczają *Mącz* 60c.

Formacje współrdzenne cf PUŚCIĆ.

Cf PUSZCZAJĄCY, PUSZCZANIE, PUSZCZANY